

РЕГУЛЮВАННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

REGULATION AND ACTIVITIES OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP UNDER THE CONDITIONS OF THE MILITARY STATE

Ільченко В.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва та економіки підприємств,
Університет митної справи та фінансів

Кисельов В.Р.

аспірант кафедри підприємництва та економіки підприємств,
Університет митної справи та фінансів

Ilichenko Victoria, Kiselev Vladyslav
University of Customs and Finance

Статтю присвячено дослідженню діяльності соціального підприємництва у воєнний час та напрямам його державного регулювання. Говориться, що питання регулювання та діяльності соціального підприємництва стає одним із дієвих інструментів зняття (пом'якшення) соціальної напруги. Приведено сучасні форми соціального підприємництва та виокремлено поняття «соціально відповідального бізнесу» та «соціального підприємництва». Доведено, що важливість регулювання соціального підприємництва пов'язана зі спроможністю держави формувати та накопичувати соціальний капітал, використання якого сприятиме забезпеченню ефективного використання наявних в країні ресурсів та спрямовувати їх на розвиток. В статті наведено методи регулювання соціального підприємництва та проаналізовано аспект їх застосування у воєнний та післявоєнний час. Виокремлено стратегічні напрями розвитку соціального підприємництва, що потребують дієвого механізму державного регулювання.

Ключові слова: соціальне підприємництво, традиційний бізнес, державне регулювання, фінансові ресурси, господарська діяльність.

The article is devoted to the study of the activity of social entrepreneurship in wartime and directions of its state regulation. It is said that the issue of regulation and activity of social entrepreneurship is becoming one of the effective tools for removing (alleviating) social tension. Modern forms of social entrepreneurship are presented and the concepts of "socially responsible business" and "social entrepreneurship" are distinguished. "Charity" and "volunteering" as forms of social entrepreneurship are considered. It is about the fact that the state regulation of the social entrepreneurship sector should achieve its effectiveness only under the condition of its balance, which would combine the regulation of normative legal acts and the distribution of activity functions between market mechanisms. It has been proven that the importance of regulating social entrepreneurship is related to the state's ability to form and accumulate social capital, the use of which will contribute to ensuring the effective use of available resources in the country and directing them to development. The article describes methods of regulating social entrepreneurship and analyzes the aspect of their application in war and post-war times. The problematic points of the draft law "On social entrepreneurship" are given. Strategic areas of social entrepreneurship development that require an effective mechanism of state regulation are highlighted. It is noted that the specificity of the regulation of social entrepreneurship due to the sufficient "youth" of this scientific direction is partially contained in works on the generalization of world experience or within the scope of highlighting the general features of this phenomenon. The authors emphasized that the basic principles of social partnership in Ukraine are defined by the Law of Ukraine "On Public-Private Partnership", which regulates the legal, economic, and organizational principles of interaction between state institutions and business structures, establishing guarantees of mutual respect for their rights and interests, but it is stated that currently there is actually no such partnership in the country. It is noted that state regulation of social entrepreneurship should become a source for the existence of some population groups and a tool for social adaptation of the population.

Keywords: social entrepreneurship, traditional business, state regulation, financial resources, economic activity.

Постановка проблеми. Військові дії на теренах України, що тривають з 2014 року, а з 2022 року переросли в повномасштабну війну, загострюють соціальні проблеми. Саме тому останніми роками тема соціального підприємництва стає дедалі поширенішою – проблем стає більше, кількість вразливих груп населення зростає, фінансова підтримка держави скорочується. В такий важкий для держави час, питання регулювання та діяльності соціального підприємництва стає одним із дієвих інструментів зняття (пом'якшення) соціальної напруги. Поруч з цим, виникає проблема з боку самих соціальних підприємців, що криється у здійсненні такої діяльності внаслідок відсутності об'єктивних та прозорих інструментів її регулювання.

Мета соціального підприємництва – вирішення соціально важливих проблем, сприяння працевлаштуванню та добробуту громадян [1, с. 46–50]. Тобто це є своєрідний вид бізнесу, але з соціальними цілями. Успіх соціального підприємництва залежить від його обсягів та кількості вдоволених внаслідок його діяльності осіб. А в умовах війни та післявоєнного періоду пошук механізмів щодо вирішення соціальних проблем та задоволення елементарних базових потреб громадян набуває неабиякої актуальності, особливо в контексті виокремлення перспективних напрямів підтримки державою для вирішення назрілих соціальних проблем наявних вразливих груп населення, до яких внаслідок військових дій доєдналися внутрішньо-переміщені особи (ВПО).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові роботи, що присвячені регулюванню соціального підприємництва та його діяльності в цілому, слід розмежувати на три умовні напрями. Відтак, вчені Чорнодід І. С. та Голубєв О. В. досліджували основу соціального капіталу, розглядали моделі принципів розподілу фінансових ресурсів у соціальному підприємстві. Тобто це є з'ясуванням суті та базових ознак соціального підприємництва. Другий напрям, переважною більшістю поглиблює дослідження причинно-наслідкових зв'язків між соціальними проблемами та формою їх вирішення, що призвело до появи державного регулювання соціального підприємництва (Осипова С. К., Біланич Л. В., Голубка О. Я. та ін.). Третій напрям, окреслює вагомий прошарок проблем державного регулювання соціального підприємництва як специфічного виду господарської діяльності, виокремлення та застосування до нього відомих інструментів, методів та важелів (Гончаренко О., Колупаєва І. та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. З часом розуміння сутності «соціального підприємництва» трансформується під впливом різних зовнішніх чинників, серед яких є економічні кризи, епідемія,

а зараз ще й війна. Але ж попри це виникають нові погляди, що змінюють систему функціонування соціального підприємництва, форму реалізації та особливості регулювання. Перед нами постають нові виклики, що в своїй сукупності призводять до розвитку такої необхідної ланки в господарстві, як соціальне підприємство, а питання його регулювання та діяльності у воєнний час потребує подальших досліджень.

Мета статті. Перед нами стоїть завдання дослідити діяльність соціального підприємництва у воєнний час та окреслити основні аспекти регулювання такої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині досить часто можна побачити такі форми соціального підприємництва, як волонтерство, благодійність. Всі мають обмежені ресурси та створюються за традиційними бізнесовими підходами. Але ж не завжди соціальне підприємство можна ототожнити з благодійністю. Варто розуміти, що в будь-якого благодійника можуть закінчити ресурси, вичерпатися енергія, а контекст соціального підприємництва має на меті необмежену можливість зусиль через призму само генерування нових та нових ресурсів. Цей ресурс може бути спрямований на розширення діяльності та виплату винагороди залученим до процесів, що, в свою чергу, дозволить ініціативі існувати довго [2, с. 172].

Також, коли говоримо за діяльність соціального підприємства у воєнний час, то варто говорити, що не завжди соціальне підприємство існує як неприбуткова організація. Так, дійсно, це один з її можливих, але не обов'язкових видів. Цей вид діяльності супроводжується певними бонусами з боку державного регулювання, наприклад, відсутність податкового навантаження (податок на прибуток) та більш диверсифікованої системи залучення безповоротних інвестицій від різних фондів та організацій. Проте ж існує й певний недолік – це відсутність само мотивації за власну працю. Якщо ж все ж таки, організація є прибутковою, то регулювання зводиться не лише до організаційних основ діяльності, а й до економічних, продовольчих, екологічних та інших складових.

Також звертаємо увагу, що не варто сплутувати поняття соціального підприємства та соціальної відповідальності, коли говоримо про методи регулювання діяльності. Наразі, питання соціальної відповідальності бізнесу є поширеним явищем (навіть, для звичайного споживача) та криється у відповідальності виробника певних послуг чи ТМЦ перед суспільством, це певна гарантія сервісу та якості. А от бізнес, який існує з соціально метою – це є соціальне підприємство.

Важливість регулювання соціального підприємства пов'язана з спроможністю держави формувати та накопичувати соціальний капітал, використання якого сприятиме забезпеченню

ефективного використання наявних в країні ресурсів та спрямовувати їх на розвиток. Важливість накопичення соціального капіталу в країні обумовлена необхідністю розвитку громадянського суспільства та його інститутів. Слід звернути увагу, що дієвим механізмом прискорення процесу накопичення соціального капіталу у суспільстві є та державна підтримка розвитку підприємництва, зокрема й соціального. Така підтримка криє в собі конструктивні саморегулятори, які позитивно впливають на рівень довіри, укріплення взаємовідносин, сприяє на зниження рівня корупції та в цілому обумовлює підвищення добробуту населення України. При цьому держава може здійснювати прямий та опосередкований вплив на процеси накопичення соціального капіталу формуванням відповідної стратегії державного регулювання [3, с. 88].

На сьогоднішній день в Україні фактично відсутні нормативні вимоги до соціальних підприємців, що в свою чергу ускладнює будь-який процес регулювання такої діяльності, а отже починати треба з чіткого виокремлення поняття «соціального підприємства» в розрізі нормативно-правового поля та його законодавчого закріплення. Саме тому державне регулювання сектору соціального підприємства має досягти своєї ефективності лише за умови його виваженості, яка поєднувала б у собі регулювання нормативно-правових актів та розподіл функцій діяльності між ринковими механізмами.

З точки зору регулювання соціального підприємства, дослідники схиляються точки зору, що необхідність державного регулювання в цій сфері є важливим у питаннях підтримки та стимулювання. Адже в умовах ринкової економіки проявляється низка різноманітних негативних явищ (неповна зайнятість, монополізм, цінова нестабільність, поглиблення майнового розшарування, несправедливий розподіл доходів тощо), виникають важливі для розвитку суспільства сфери діяльності, які не привабливі для приватного бізнесу, спрацьовують обмежено або із запізненням ринкові механізми саморегулювання, (ринок робочої сили) [4, с. 268]. Автори наголошують, що задля дієвості політики регулювання соціального підприємства варто розуміти всю суть поняття «державне регулювання». Це дасть змогу виділити конкретні інструменти регулювання соціального підприємства в подальшому, адже в суті поняття закладено певний набір важелів та інструментів, сукупність форм та методів впливу держави на сферу соціального підприємства.

На сьогодні відсутній ЗУ «Про соціальне підприємство», а саме через це при виникненні питань регулювання доводиться спиратися на звичайне традиційне підґрунтя щодо регулювання господарської діяльності (самого

звичайного підприємства). Тобто, держава прирівнює цим фактом соціальне підприємство до традиційного бізнесу, що є зовсім невірним на думку авторів.

Законопроект «Про соціальне підприємство» був представлений на розгляд до Комітету Верховної Ради з питань економічної політики у 2013 році, але не набрав чинності. По-третє, не висвітлюється проблема правового забезпечення діяльності підприємств, створених громадськими об'єднаннями, що працюють у форматі соціального підприємства. З одного боку, є дозволи на таку діяльність у Законі України «Про громадські об'єднання» та у Господарському і Податковому Кодексах України, з іншого – не сформована методологія правового забезпечення такої діяльності та державного управління нею.

Одразу варто відмітити, що специфічність регулювання саме соціального підприємства внаслідок достатньої «молодості» даного наукового напрямку міститься частково у роботах із узагальнення світового досвіду чи в межах висвітлення загальних особливостей даного феномену [5; 6 та ін.].

Через це на сьогодні засади державної політики регулювання соціального підприємства прирівнюються до засад розвитку малого та середнього підприємства та включають в себе: «створення сприятливих умов з метою формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності; стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого і середнього підприємства; сприяння провадженню діяльності щодо просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки; забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян» [7].

Враховуючи сутність та основні характеристики соціального підприємства, особливості державного регулювання діяльності його суб'єктів розкриваються саме на рівні формування засад державної підтримки її розвитку. У даному разі варто згодитись з позицією дослідників щодо доцільності поділу інструментів регулювання на прямого і непрямого впливу держави на розвиток відповідних суб'єктів з метою створення сприятливих фінансових, правових, інформаційних, економічних та організаційних умов становлення і розвитку для подолання об'єктивних бар'єрів їх діяльності [8, с. 62–66].

Коли ми ведемо мову про регулювання соціального підприємства, то обов'язково варто наголошувати на тому, що не повинно допуститися жодного зловживання статусом неприбутковості (якщо таке має місце бути) при реалізації соціальної спрямованості в діяльності соціального підприємства. І цей факт теж

може стати одним з регулюючих важелів в державній політиці, адже система регулювання повинно це чітко передбачити та виключити пов'язані ризики.

Отже, можна сказати, що державне регулювання соціального підприємництва має являти собою комплекс заходів органів законодавчої та виконавчої влади з інструментами, методами та важелями регулювання діяльності суб'єктів соціального підприємництва.

Питання визначення методів, засобів, важелів та інструментів державного регулювання доволі досліджена проблематика. Узагальнюючи наукові публікації щодо класифікації методів (механізмів, способів, інструментів, важелів) державного регулювання економічних суб'єктів, розмежовують дві основні класифікаційні ознаки [9, с. 248]: за формами впливу (прямі та непрямі) і за засобами впливу (правові, адміністративні, економічні, донорські, протекціоністські, індикативні).

Якщо говорити щодо методів регулювання діяльності соціального підприємництва у воєнний та післявоєнний час, то варто виокремити економічні аспекти, адміністративні (управлінські) та правові (нормативні) [10, с. 59–67]. Більшість економічних методів можлива в застосуванні лише в час післявоєнної відбудови, адже передбачає певний комплекс мір, пов'язаних з наданням державних кредитів, позик, грантів, інших видів фінансової допомоги та підтримки, на що зараз кошти в державі фактично відсутні. При цьому ж, адміністративні та правові методи на сьогодні фактично не є обмеженими у застосуванні.

Автори сподіваються, що в післявоєнний час соціальне підприємництво буде тісно співпрацювати з органами державної влади та зможуть досягти високого рівня партнерських відносин, адже це дозволить створити гарні умови для розвитку соціального підприємництва та надати саме ту підтримку, саме ту допомогу, яка буде необхідна. Базові засади партнерства в Україні визначені Законом України «Про державно-приватне партнерство», який регламентує правові, економічні, організаційні засади взаємодії державних інститутів і бізнес структур, встановлення гарантій взаємного дотримання їхніх прав та інтересів [11]. Але наразі такого партнерства в країні фактично немає і цьому передують низка причин, серед яких вагома роль належить корупційним.

Тому, провівши аналіз наявної законодавчої бази у сфері соціального підприємництва та наукових джерел, автори дійшли згоди, що серед основних напрямів регулювання соціального підприємництва в Україні вже зараз має стати координація та підтримка соціальних підприємств через призму нормативно-правового регулювання, а трохи згодом (по завершенню бойових дій) – стимулювання, що включит

в себе інвестиційну, фінансову та грантову підтримку.

Рівень життя населення в країні суттєво знизився і забезпечити себе навіть вкрай необхідними речами українцям стає дедалі важкіше. Саме тому виникає потреба в покритті базових потреб людини певним джерелом постійного доходу. Особливо складно внутрішньо переміщеним особам, які втратили не певні речі до існування, а й домівки. Питання створення нових робочих місць, зменшення на робітників податкового тиску та акумулювання прибутку в соціальних підприємствах – наразі нагальне питання. Можливо, розглядати яке було б актуально у симбіозі життя (проживання) та роботи.

В умовах воєнного стану соціальне підприємництво здатне вирішувати соціально-економічні питання у суспільних групах, що, в свою чергу, дозволить знизити рівень соціальної загостреності в державі. Державне регулювання діяльності соціального підприємництва зараз має стати не лише джерелом для існування деяких груп населення (життя, працевлаштування, харчування), а й інструментом соціальної адаптації населення. Також соціальне підприємництво може вирішити ті питання, які не дивлячись на повноту можливостей не може вирішити ні держава, ні приватний сектор економіки. Наразі здійснюються певні заходи з фінансової та організаційно-інформаційної підтримки вітчизняного соціального підприємництва з боку держави, вітчизняних та міжнародних організацій. І це створює додаткові можливості для розвитку соціального підприємництва в державі.

Беручи до уваги позитивний досвід, що наявний в Україні, та світовий досвід функціонування соціального підприємництва, дієва державна політика регулювання у воєнний час надасть імпульс для накопичення певного ресурсу, як фінансового, так і розумового, для активного післявоєнного відновлення всієї держави. Поруч з цим, задля розвитку сектору потребує удосконалення вся система державного регулювання соціального підприємництва.

Відтак, авторами виокремлено стратегічні важливі напрями розвитку соціального підприємництва, що потребують дієвого механізму державного регулювання вже зараз.

Першим аспектом варто назвати нарощення кількості соціальних підприємств. Це дозволить створити кількісний ефект від їх функціонування, що можливо за умови заінтересованості та вмотивованості громадян до процесу діяльності соціального підприємства. І, звісно, це досягається лише активним проведенням державної політики.

Другим аспектом (але не за значенням чи порядком дій) виокремимо створення правового підґрунтя. Цей етап має включити в себе створення, ухвалення, приведення в дію ЗУ «Про соціальне підприємництво», який би закріпив

у собі всі форми, види та критерії розмежування з іншими видами господарської діяльності.

Третім аспектом назвемо популяризацію соціального підприємництва в Україні крізь інформаційно-комунікаційну призму. Тут має бути запроваджена система всебічного інформування про створення та розвиток соціального підприємництва, навчання та інших освітніх заходів щодо створення та ведення власного соціального підприємства.

І, мабуть, узагальнюючим, але надзвичайно важливим є аспект фінансового сприяння розвитку соціального підприємства. Особливої актуальності це набуде у післявоєнний час, але основи варто закласти вже зараз. Державне регулювання в даному напрямі має бути таким, щоб не лише наділити фінансовою допомогою певні соціальні підприємства, їх виробничі програми, а й при цьому забезпечити прямий вплив від фінансування одного підприємства на розвиток економіки в усій державі.

Висновки. Отже, в ході дослідження теми діяльності та розвитку соціального підприємства в умовах воєнного стану, автори дійшли висновку, що ті теоретичні напрацювання з даної теми, що є на сьогоднішній день, вони дають можливість виділити вагомні елементи державного регулювання, методи їх застосування,

проте ж не завжди виокремлюють специфіку соціального підприємства у порівнянні з традиційним бізнесом. Тобто обов'язково варто проводити ідентифікацію діяльності соціального підприємства при застосуванні будь-яких методів державного регулювання.

Також, в ході дослідження авторами було встановлено, що основу методів та підходів до діяльності соціального підприємства встановлено у більшості випадків в конкретному періоді часу та суспільного розвитку, але варто враховувати глобальні чинники та фактори: економічні кризи, пандемію, війну та мати змогу мобільно змінюватися в економічному та правовому просторі. Встановлені відмінності між формами вирішення соціальних проблем пов'язані із підприємницьким характером діяльності відповідних, задіяних в цьому процесі суб'єктів.

Підсумовуючи, зазначимо, що під державним регулюванням соціального підприємства доцільно розуміти комплекс заходів органів законодавчої та виконавчої влади з інструментами, методами та важелями регулювання діяльності суб'єктів соціального підприємництва. Питання з приводу видів діяльності та диверсифікації соціального підприємства потребує подальших досліджень в розрізі ефективності державної регуляторної політики.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ільченко В. М. Соціальне підприємництво як індикатор свідомості суспільства. *Економічний простір*. 2022. № 178. С. 46–50.
2. Ільченко В. М., Кисельов В. Р. Вплив військової агресії на розвиток соціального підприємництва. *Сучасне підприємництво: проблеми теорії та практики*. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2022. С. 170–173.
3. Чорнодід І. С., Голубев О. В. Теоретичні засади дослідження сутності соціального капіталу. *Формування ринкових відносин в Україні*. № 11 (210)/2018. С. 85–90.
4. Case, Clarence M. What is a Social Problem? *Journal of Applied Sociology*. 1924. Vol. 8, No. 5 (May-June). P. 268–273
5. Осипова С. К. Соціальне підприємництво як об'єкт державного регулювання. *Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління*. 2019. № 1 (10). С. 48–56. pdf. <http://vdu-nuczu.net/ua/2-uncategorised/82-vipusk-1-10-2019>. DOI: 10.5281/zenodo.3233407.
6. Біланич Л. В., Голубка О. Я. Методи державного регулювання та підтримки соціального підприємництва в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. Випуск 1 (51). 2018. С. 59–67. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).59-67](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).59-67).
7. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (дата звернення: 01.02.2023).
8. Гончаренко О. Саморегулювання та співрегулювання господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9. С. 62–66.
9. Гуменюк В. В. Державне регулювання процесів легалізації прихованого підприємництва: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2016. 248 с.
10. Біланич Л. В., Голубка О. Я. Методи державного регулювання та підтримки соціального підприємництва в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. Випуск 1 (51). 2018. С. 59–67. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).59-67](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).59-67).
11. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010р. № 2404-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 15.03.2020).

REFERENCES:

1. Ilchenko V. M. (2022) Sotsialne pidpriemnytstvo yak indykator svidomosti suspilstva. *Ekonomichnyi prostir*. № 178. P. 46–50.

2. Ilchenko V. M., Kyselov V. R. (2022) Vplyv viiskovoi ahresii na rozvytok sotsialnoho pidpriemnytstva. Suchasne pidpriemnytstvo: problemy teorii ta praktyky. Materialy III mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Dnipro: NTU «Dniprovska politekhnika». P. 170–173.
3. Chornodid I.S., Holubiev O.V. Teoretychni zasady doslidzhennia sutnosti sotsialnoho kapitalu. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*. № 11 (210)/2018. P. 85–90.
4. Case, Clarence M. (1924) What is a Social Problem? *Journal of Applied Sociology*. Vol. 8. № 5 (May-June). P. 268–273.
5. Osypova S. K. (2019) Sotsialne pidpriemnytstvo yak ob'ekt derzhavnoho rehuliuвання. *Visnyk NUTSZ Ukrainy. Serii: Derzhavne upravlinnia*. № 1 (10). P. 48–56. pdf. Available at: <http://vdu-nuczu.net/ua/2-uncategorised/82-vipusk-1-10-2019>. DOI: 10.5281/zenodo.3233407.
6. Bilanych L. V., Holubka O. Ia. (2018) Metody derzhavnoho rehuliuвання ta pidtrymky sotsialnoho pidpriemnytstva v Ukraini. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Ekonomika*. Vypusk 1 (51). P. 59–67. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).59-67](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).59-67).
7. Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 r. № 4618-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (data zvernennia: 01.02.2023).
8. Honcharenko O. (2017) Samorehuliuвання ta spivrehuliuвання hospodarskoi diialnosti. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. № 9. P. 62–66
9. Humeniuk V.V. (2016) Derzhavne rehuliuвання protsesiv lehalizatsii prykhovanoho pidpriemnytstva: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.03 / Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika». Lviv. 248 p.
10. Bilanych L. V., Holubka O. Ia. (2018) Metody derzhavnoho rehuliuвання ta pidtrymky sotsialnoho pidpriemnytstva v Ukraini. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Ekonomika*. Vypusk 1 (51). P. 59–67. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).59-67](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).59-67).
11. Pro derzhavno-privatne partnerstvo: Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2010r. № 2404-VI (zi zminamy to dopovneniamy). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (data zvernennia: 15.03.2020).